

Világirodalmi tartozás

Jancsó Júlia folytatja Proust nagyregényének fordítását

Élete talán legnagyobb vállalkozásába fogott, amikor a tanárság mellett elkezdte fordítani a világirodalom egyik klasszikusát. Nem akar kit, hanem Proustot, az ő mérhetetlen regényfolyamát, melynek első három kötetét még Gyergyai Albert tolmácsolta a magyar olvasóknak. Utána senki nem vette a bátorságot és a kitartást, hogy Az eltűnt idő nyomában regénysorozat összességében hét kötetét lefordítsa. Pédig minden nagyobb európai nyelven hozzáférhető a teljes mű. Legutóbb románul jelent meg, már második fordításban. Jancsó Júlia több a negyedik (Szodoma és Gomorra), majd az idei könyvbétre az ötödik (A fogoly lány) könyvet közölte az Atlantisz Kiadó jóvoltából, és dolgozik a hatodik részen. Tanári munkája mellett a szabadidejében Proustot fordít, pibenesképpen francia kortársakat ültet át magyar nyelvre. Nemrégiben az Enigmában a Proust-regények utolsó kötetének utolsó sorait, a Nagyvilágban egy Proust-novella fordítását publikálta. Nem mindennapi teljesítménye szinte alig kapott visszhangot.

– Már az egyetemen jártam műfordító szemináriumokra a francia szakon, a Szépirodalmi Kiadó egy modern francia novellaantológiájában helyet is kapott az egyik fordításom. Közben éppen Proustból írtam a szakdolgozatomat. A műfordítás gondolata először a kiváló tanár műfordító, Szávai Nándorra in kisértett meg, ő biztatótt arra, hogy a tanítás mellett műfordítást végezzek. Ebben a tevékenységben csak akkor tartottam szünetet, amikor a gyermekeim kicsik voltak. Ma már a fiam is próbálgatja a szármait a műfordítás mesterségében.

– *Hogyan jutott eszedbe Proustot fordítani?*

– Szávai Nándor az egyetemi évek kezdetén félig viccesen megjegyezte egyszer, hogy nem fordítanám-e le a Proust-regény további köteteit. Persze nem vettem komolyan, nem éreztem magam elég bennfentesnek a feladathoz, de amint teltek az évek,

láttam, senki nem vállalkozik rá. Vártam és közben másokat fordítottam. Az első komoly megmérettetés egy dokumentumregény volt, Guy Sorman kötete a magyarországi rendszerváltásról. Közben az Európa Kiadó megbízásából lefordítottam egy regényt, amely a kiadói terv változása miatt nem jelent meg. Régi vágyam valósult meg, amikor az Atlantisz Kiadó jóváhagyásával hozzákezdhettem a Proust-regény műfordításához. Egy részét már korábban a magam szórakozására lefordítottam. Két Proust között a változatosságot keresve lefordítottam Henri Troyat életrajzi regényét, a Rettegett Ivánt. Majd ismét az Európa Kiadónak elkészítettem egy marokkói dokumentumregény magyar nyelvű változatát, amely jövőre meg is jelenik. Ismét csak számukra fordítom az észak-afrikai származású Amin Malouf egyik regényét. Novellákat is szeretek fordí-

tani, de erre kevesebb lehetőséget kapok.

– *A fogoly lányon a család az író halála után bizonyos változtatásokat végzett. Ez a további kötetekre is jellemző?*

– A következő kötet filológiaiilag még ennél is ingoványosabb, hiszen létezik egy hosszabb és egy jóval rövidebb változat, mely utóbbi Proust öccsének hagyatékából került elő. Nem eldöntött, melyik a kanonizált változat. A kritikai kiadásban a hosszabbik szerepel. Úgy tervezem, az én fordításomban a hosszabb szövegen belül valamilyen módon jelzem a rövidebb variáns szövegeit.

– *Könnyen rátaláltál a Proust-fordítások nyelvére?*

– Azon kísérletezem, hogy minél jobban eltaláljam, amit Proust megírt. Most sem vagyok biztos benne, hogy megtaláltam a legmegfelelőbbet. Egyetemistaként nagyon sikertelenek tartottam a Gyergyai-féle fordításokat, ám amint elkezdtem dolgozni a szöveggel, rájöttem, mennyire értékelendő az ő teljesítménye. Érdekes lett volna látni, milyen az ő teljes szövegfordítása. A harmadik kötetet majd fél évszaddal az első kettő után fordította le, erősen érződnek rajta stiláris változások, érződik az ízléssbeli különbség. Én valószínűleg jobban szorongtam, mint ő, hűségesebb maradtam az eredeti szöveghez. Egyszer szeretném a Gyergyai-féle harmadik kötetet újrafordítani. A regény hazai ismertségének jót tenne egy mai tolmácsolás.

– *Figyelemmel kísérték a fordításokat?*

– Az előző kötet és a kiadó kapott ugyan egy szigorú kritikát, azonban sokan ismeretlenül gratuláltak és várják a folytatást. Talán ez is jelent valamit. Nagy szerencsémnek tartom, hogy kezdettől fogva segítséget kaptam Karafiáth Judit irodalomtörténészről, a budapesti bölcsészkar „proustológusától” és Salgó Jánostól, aki nem hivatásos irodalmár franciásként is rengeteget tudott segíteni nyelvi-stiláris kérdésekben. Háy János irodalmi szer-

kesztésének, Ferch Magda együttműködésének, és Horváth Andor kolozsvári professzor kontrollszerkesztésének is sokat köszönhetek.

– *Korábban a Petőfi Gimnáziumban, jelenleg a Weiner konzervatóriumban tanítasz. Ismerik a tanítványok a fordítói énedet?*

– Igen, sőt néhányan már Proustot is olvasnak. Azért is tartom fontosnak őt magyarul közreadni, mert lassan kihál az a generáció, mely még olvasta a legendás regény darabjait. A középiskolában nem tananyag többé.

– *Kiket fordítottál, fordítanál még szívesen?*

– Bármikor szívesen kézbe veszem Marguerite Yourcenar könyveit, fordítottam is tőle néhány novellát. Ajándéknak tekintem Amin Malouf különleges világának tolmácsolását. Titkos vágyaim között szerepel Michel Tournier és a klasszikusok közül Balzac fordítása. Arra persze nem látok sok esélyt, hogy őt valaha fordítsam. De a Proust-regény éppen elég nagy falat, nagyjából nyolc évet szabtam magamnak a befejezésére. A maga idejében Proust azt szerette volna, hogy egyben jelenjen meg a hét nagy regény, mindenféle jegyzet nélkül, de ez a vágya még a francia kiadásban is csupán néhány évvel ezelőtt teljesült.

Szénási Zsófia